

ERENDİZ ATASÜ

BİR YAŞDÖNÜMÜ
RÜYASI

ROMAN

ERENDİZ ATASÜ
BİR YAŞDÖNÜMÜ
RÜYASI

Can Çağdaş

Bir Yaşadönümü Rüyası, Erendiz Atasü

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2002

4. basım: Temmuz 2020, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Alper Zeki / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No: 3/4

Zeytinburnu/İstanbul

Sertifika No: 46025

ISBN 978-975-07-4467-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750744679

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ERENDİZ ATASÜ
BİR YAŞDÖNÜMÜ
RÜYASI

ROMAN

♥can

Erendiz Atasü'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dün ve Ferda, 2013

Gençliğin O Yakıcı Mevsimi, 2014

Kızıl Kale, 2015

Benim Yazarlarım, 2015

Onunla Güzeldim - Uçu, 2015

Saldırganı Hoş Tutmak, 2015

Baharat Ülkesi'nin Hazin Tarihi, 2016

Dağın Öteki Yüzü, 2016

Kadınlar da Vardır, 2016

Kadınlığım, Yazarlığım, Yurdum, 2017

Uy Karadeniz Uy... (Lanetliler), 2017

Şairin Ölümü, 2019

Türk Romanında Bir Gezinti, 2019

ERENDİZ ATASÜ, 1947'de Ankara'da doğdu. 1968'de Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı fakültede uzun yıllar öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra 1997'de farmakognozi profesörlüğünden emekliye ayrıldı. Öyküleri, 1981'den bu yana, *Sanat Edebiyat'81*, *Düşün*, *Çağdaş Türk Dili*, *Varlık*; deneme, inceleme ve makaleleri *Saçak*, *Çağdaş Türk Dili*, *Cumhuriyet Kitap*, *Radikal Kitap*, *Varlık*, *Papirüs* gibi dergiler ile *Cumhuriyet* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımlandı ve yayımlanmaktadır. *Dağın Öteki Yüzü* adlı romanı İngilizceye (2000), *Lanetliler* Almancaya (2004), *Bir Yaşadönümü Rüyası* Yunancaya (2005), İngilizceye (2013) çevrilip yayımlanmıştır. Atasü'nün bazı öyküleri İngiltere, ABD, Fransa, Almanya, Hollanda, İsviçre, İtalya, Çekya ve Hırvatistan'da yayımlanan öykü antolojilerinde yer almıştır. Eserleri: *Kadınlar da Vardır* (1983, Akademi Kitabevi Öykü Birincilik Ödülü), *Lanetliler* (1985), *Dullara Yas Yakışır* (1988), *Onunla Güzeldim* (1990), *Dağın Öteki Yüzü* (1996, Orhan Kemal Roman Ödülü), *Taş Üstüne Gül Oyması* (1997, Yunus Nadi Öykü Ödülü; 1998, Haldun Taner Öykü Ödülü), *Uçu* (1998), *Gençliğin O Yakıcı Mevsimi* (1999), *Benim Yazarlarım* (2000), *Kadınlığım*, *Yazarlığım*, *Yurdum* (2001), *Bir Yaşadönümü Rüyası* (2002), *İmgelerin İzi* (2003), *Kavram ve Slogan* (2004), *Açık Oturumlar Çağı* (2006), *İncir Ağacının Ölümü* (2008), *Düşünce Sefaletinin Kıskaçında* (2008), *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık* (2009), *Hayatın En Mutlu Anı* (2011, Yunus Nadi Öykü Ödülü; 2010, Dünya Kitap Yılın Telif Kitabı Ödülü), *Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı* (2011), *Yıllar Gerçerken Hayat ve Roman* (2013), *Dün ve Ferda* (2013), *Kızıl Kale* (2015, Türkan Saylan Sanat Ödülü), *Saldırganı Hoş Tutmak* (2015), *Baharat Ülkesi'nin Hazin Tarihi* (2016), *Şairin Ölümü* (2019), *Türk Romanında Bir Gezinti* (2019).

İçindekiler

I Gençlik ve Geçmiş

Ferhat

ÜVEYLİK.....	15
MAZİ SAYFALARI 1	24
TUTKU	30
ŞİRİN'İN KUCAKLARI	38

Sedat

ŞEFKAT.....	43
SEVME ARZUSU	52
MAZİ SAYFALARI 2	55
SEVME KARARI	61
BİR EVLİLİK.....	66
MAZİ SAYFALARI 3	77
ŞİRİN'İN KUCAKLARI 2	82

II Orta Yaşa Uyanmak

Sedat

ARAYA GİREN GARİP OYUN	91
ZAR DUVARDA İNCE ÇATLAK	102
MAZİ SAYFALARI 4 / ANNEYLE HAYAT – BABAYLA HAYAT	123

ZAR DUVARLAR.....	127
ISTIRAP SINAVI.....	139
SEDAT' A MEKTUP	146
FERİDE'YE SESSİZ SESLENİŞ.....	148
ANNEYE SESSİZ SESLENİŞ.....	150
Hayaldeki Gerçek	
VEDA.....	157
GÜNÜMÜZDEN PORTRERLER	166
BEKLENMEYEN KONUK	185
ŞİRİN'İN KUŞKULARI.....	194
FERİDE'NİN KAYGILARI.....	197
GİRİTLİ KADINLAR.....	200
SANA ASLA SÖYLEYEMEDİĞİM ŞEYLER	217
HAYALDEKİ GERÇEK	225
MUTFAK SOHBETLERİ.....	241
MAZİ SAYFALARI 5 / CAN ARKADAŞLA HAYAT ...	251
TOPLULUK RUHU	255
?.....	269
III Hayatı Sonrası	
ŞEHİR	287
ŞİRİN'İN RÜYASI	307
HARRANLI AĞALAR.....	311
HAYAT KIRIKLARI	320

I

GENÇLİK VE GEÇMİŞ

Ferhat

Üveylik

Çocuğun, yetişkin bir insanın işaretparmağı boyundaki kırmızı terlikleri yatağının yanında öylece duruyordu; terk edilmiş, biri ters dönmüş, minicik... Az önce, ince kollarını babasının boynuna dolamış, yataktan kocaman adamın göğsüne uçuvermişti. Kısa kesilmiş saçlarının çevrelediği uykulu başını babasının omzuna bıraktı. Bademcik ameliyatına götürüldüğünü bilmiyordu. Ayacakları öylece sarkıyordu, savunmasız, edilgen; incecik bacaklarının ucuna takılıvermiş, iliştirilivermiş gibiydiler. Parmakları, tırnakları ne kadar, ne kadar küçüktüler.

Şirin'in terk edilmiş terlikleri ve savunmasız ayakları burnu sızlatan ve genzi yakan bir anı olup kalmıştı kadının zihninde, izleyen uzun yıllarda. Kocasına içini açsa, adam omuz silker, yürür geçerdi. Feride o gün Şirin'i aldattıklarını düşünmüştü. Ne çok şey saklıyorlardı çocuktan. Bol bol dondurma yiyeceği bir yere götüreceklerini söyleyip kandırmışlardı onu. Herkes çocukları kandırıyordu, herkes onları aldatıyordu. Çocukların canı daha az yansın diye böyle yapıyorlardı.

Hastanede Şirin'in anesteziden uyanmasını beklerken kocasının kalabalık ailesinden az ötede duruyordu. Ferhat ailesinin yanında karısıyla ilgilenmezdi. Şirin herkesin gözbebeği idi. Büyükbaba, babaanne, halalar, ye-

ğenler, amcalar, hepsi... hepsi ordaydı. Feride kocasının akrabalarıyla birlikteyken, orta hallilerin yoksullar, kentlilerin köylüler, sessiz evlerde büyümüşlerin ev içlerine sığışamayan aileler karşısında kapıldığı suçluluğu duyuyordu. Onu sevmiyorlardı, biliyordu. O da onları sevmiyordu. Karşılıklı katlanma... Hep birlikte, ona sessiz bir talep yöneltmişlerdi: Şirin'e severmiş gibi bakmasını bekliyorlardı. Çocuğu gerçekten sevmesini beklemiyorlardı ve sevdiğine inanmıyorlardı. Hiçbir zaman inanmayacaklardı. Şirin'i sevmek onların, yani kan akrabalarının hakkıydı.

“Amaann!.. Gelin, ‘Ana, koş,’ diye feryat etmez mi! Hemen seğırttim ki ne göreyim... Su torbası patlamamış mı... Cahil işte, bilemiyo...”

Kayınvalidesi kim bilir kaçınıcı kez, Şirin'in doğumunu anlatıyordu diğer gelinlerine. Mahsus mu yapıyordu? Onu incitmek için mi, Şirin'in ölmüş annesinden ve Feride'nin tanık bile olmadığı doğumundan söz ediyordu? Emin olamıyor, kayınvalidesi hakkında kesin bir yargıya varamıyordu. Doğum ve ölüm bu köylü kadın, bu yaşlı toprak insanı için öylesine sıradandı ki... Özensizce bağlanmış başörtüsünün altından fırlayan asi kırçıl saçları gençlik pırılısını çoktan yitirmişti. Olduğundan da kocamış duran, yuvarlak çizgileri sarkmış, tarla yanığı bir yüz... çetin hayatın izlerini taşıyordu ve acıyla kardeş olmuştu. Kayınvalidesinin kimi uyumsuz ya da incitici tavırları belki de yalnızca yaşlı kadının beton insanların arasına düşmüş bir toprak insanı olmasından kaynaklanıyordu.

Ferhat'la evlendiğinde aileyle kaynaşmak istemiş, becerememişti. Kardeşsiz ve neşesiz çocukluğunda kalabalık aileler özlemişti hep; ve işte böyle bir aileye gelin gitmişti. İnsanın alışkanlıklarının dışındaki şeyleri özlemesi, özlemine kavuşunca ise uyamaması hazindi. Kaynata evinde, kendi geçmişindeki sessizlikten bile koca-

mandı sözle dokunulmayan alanlar, düğüm düğüm, boğum boğum biriken, insanlar arasında. Nereye dönsen, bir gizli yasak! Ve geçit vermeyen saygı merdiveni. Umudunu kesmişti kabul edilmekten. Yerini biliyor ve biraz ötede kendi başına duruyordu.

Etilerinin bir bankada memur olanı, yüzünde açık bir sıkıntıyla kayıncıyı dinliyor, arada sırada “üvey gelin”den yana özür dileyen kaçamak bakışlar yolluyordu. Sade giyimli, başı açık, makyajsız bir kadındı, memure. Feride ailede en fazla onu, kendine yakın hissedirdi.

Öbür eltinin her zaman soğuk bir terle parıldayan suskun yüzünde bir anlam okumak mümkün değildi. Başını, yenilerde güçlenen tarikatlardan birinin ayrıntılı talimatı üzerine sıkıca örtmüştü. O da “üvey ana”ya bakıyordu arada sırada, Feride’nin tepkisini ölçmek isteyen durgun bir merakla.

Kadın onları, aileyi yadırgamıyordu. Yadırgadığı Ferhat’tı. Her geçen gün biraz daha az kavrar ya da daha seyrek anımsar oluyordu, Ferhat’a bir zamanlar nasıl ve niye delice sevdalandığını. Oysa hepi topu birkaç yıl önceydi. Sahi kimdi bu yabancı? Şirin’in babası. Bundan böyle Ferhat’ın kimliği buydu.

Hepsi hayal miydi? Zihninin oyunu mu? Ferhat’a duyduğu o baş edilmez arzu... Kaslarını ezen, yüreğini hasretle derinden çizen arzu... Keşke bu kadar kırılğan olmayaydı... Kocasını hoyrat ve buyurgandı ama yüreği temizdi adamın, hatta şefkatliydi. Sertlikle eğitilmişti; içindeki şefkati dışa vurmaya bilmiyordu. Hep bağışlıyordu kocasını. Öfkesini zapt etmese, boğmasa, döküp saçsa, kussa, kadınlık coğrafyası soğuk mevsimi geride bırakır mıydı?..

Ferhat’la evlenirken arzusunun aşındığını biliyordu. Ferhat onu hep terk etmişti. Terk edip dönmüş, dönüp terk etmişti. Evli adama sevdalanmanın cilveleriydi bunlar. Sonra apansız Ferhat’ın karısı ölüvermişti. Herhangi

bir yolu karşıdan karşıya geçerken, ehliyetsiz bir sürücü çarpmıştı kadıncağıza. O an ölmüştü.

Beklenmedik ağlatı, güçlü bir asit gibi Feride'nin Ferhat'a duygularını yakmış, yüreğini kurutup arıtmıştı. Uzun süre Ferhat'ı görmedi. Ve sonra bir gün apansız, "Evlenelim," deyiverdi adam. Ona "hayır" demeliydi. Ama otuzuna yaklaşıyordu ve anne olmak istiyordu. Ferhat'ı geri çeviremedi.

Talihsiz bir huyu vardı kadının. Beğenmese de başladığı kitabı yarıda bırakamıyor, sıkıldığı filminden çıkamıyor, bir erkeği terk edemiyordu. Garip bir görev duygusuyla sonuna kadar dayanmak gerektiğini sanıyordu. Kollarını sıvadı, elini beline doladı, canla başla daldı evlilik hayatına.

Şirin olmayaydı, varır mıydı Ferhat'a? Anımsıyordu: Ferhat kızıyla idi. Üç buçuk yaşındaydı çocuk; sıkılıyor du büyüklerin arasında. Annesi öleli bir yıla yaklaşıyordu. Bir ara Feride'nin yanına sokuldu. Feride çocuğu kucakladı. Çocuk ince kollarıyla kadının bedenini sarmaya çabaladı, başını göğsüne gömdü ve, "Annemi özledim," dedi. O an, aşkın bir deneyim yaşadı kadın. Sonradan bu âni anlatırken, "Yüreğimden karnıma dek, sanki bir kapı açıldı ve sen içime doldun," diyecekti Şirin'e.

Ferhat yeni eşiyile çocuğunun kaynaşmasını memnuniyetle ve biraz uzaktan, yukarıdan izliyordu. Onların zeminine inip oyunlarına katılmazdı. Kadın böyle erkeklerden hoşlandığını sanıyordu eskiden, çocukluğunda imrendiği o büyük ailelerin babalarından, onların kadınların ve çocukların patırtılı dünyasının üstünde seyreden kendinden emin, tarafsız ve sakin tavırlarından. Şimdiyse kendini aldatılmış hissediyordu. Kocasına yakıştırılan konumun sahiçiliğinden kuşkuya düşmüştü. Miras kalmış tören giysisini andırıyordu, aile reisliği. Özellikle bol kesilmişti; bütün küçük güvensizlikleri, korkuları, bece-

riksizlikleri örtsün diye. Kadın aptal değildi, görebiliyordu. Kadınların hepsi farkındaydı; ne kayınvalidesi ne görümceleri, ne eltileri safça idiler, erkeklerini tanıyor, biliyor ve oyunu sürdürüyorlardı. İşte buna gelemiyordu kadın. Kocasında sezdiği, insanların zayıflık diye nitelendirdiği insani halleri anaçlığıyla sarmalamaya hazırdı. Ama istenen bu değildi. Hayat bir tiyatro sahnesiymiş gibi rol yapması bekleniyordu kendisinden. Denedi, başaramadı; olmuyordu; yer ayağının altından kayıyor, soluyacak hava kalmıyor, bir insan olmaktan çıkıp silik soluk bir hayale dönüyordu kadın, kendi imgeleminde. İşte o zaman “istifa”, “intihar” gibi soyunun sopunun yaşam deneyiminde yeri olmayan kavramlar önce kara örümcekler gibi dolaşmaya başladılar sabrın gittikçe aşınan yüzeyinde. Sonra ince çatlaklar olup derinlere sızdılar. Evlilikten istifa edilebilir miydi? Ya kadınlıktan? Yaşamaktan? İki düşük yapmış, anne olamayacağı anlaşılmıştı. Bir tek Şirin kalmıştı elinde.

Düşlerle yaşıyordu. Hep düşlerle yaşamıştı. Genç kızlığında bir erkeği sevmek üstüneydi düşler, şimdiyse ondan kurtulabilmek üstüne.

Kurtulacaktı. Öylesine beklenmedik biçimde ki... Ya da hep beklendiği üzere... Bu yadırgı özgürlük sürgit yakıcı, delici acıya bulanacaktı.

Ferhat'ın, Şirin'in doğum öyküsünü yarıda kesen, güncel meselelerle yüklü sesi duyuldu. Memurenin kocasına seslenmişti Ferhat, 1977 yılının bu Haziran gününde, memleketin geleceği için umutla dolu kardeşinin iyimserliğini yıkıyordu, kesin ama öfkesiz sözleriyle.

Mahsus mu konuyu değiştirmişti, Feride'nin daha fazla yaralanmasını engellemek amacıyla mı? Kadın hiçbir zaman emin olamıyordu. Daha önce de böyle müdahaleler yaşanmış, Feride duygulanmış, kocasına teşekkür etmeyi dilemişti. Her kez, Ferhat'ın, “Neden söz ediyorsun?”

Çok kısa bir an... Çocuk, yaratma cesareti ve ıstırap arasındaki bağdan söz ederken... gövdesine çok yakın ama kadınlığına uzak bir ada kadar mesafeli bu kınından çekilmiş ince kılıç genç adama, bıçak saplanmasını andıran bir çekim duymuştu, öyle genç ve öyle dokunulmazdı ki...

Bir Yaşadönümü Rüyası, 70'li yılların sonundan günümüze, daha sonra da 21. yüzyıla uzanan iki farklı zaman dilimi içinde, Türkiye'nin toplumsal ve siyasal açıdan çalkantılı dönemlerinde, siyasi mücadele ile aşkları arasında bölünen Feride'nin öyküsü anlatıyor.

Sol mücadelenin içinde yer alıp devrimci bir örgütte çalışırken, ilgisiz bir kocanın karşısında tutkuları kabuk bağlayan; ilk eşinde bulamadığı sıcaklığı ikinci eşinde bulsa da başka hayal kırıklıkları yaşayan Feride, son olarak çocuğu yaşındaki Kâmuran'a taze bir aşkla bağlanır. Gelgelelim hayatına giren bu üç erkeğin yanı sıra, hep var olan, özel bir ana kız ilişkisi yaşadığı Ferhat'ın kızı vardır...

Yapıtlarında hem sosyal ve siyasal belirlenimleri hem de psikolojik ve cinsel boyutu irdeleyen Erendiz Atasü, en önemli romanlarından biri sayılan *Bir Yaşadönümü Rüyası*nda yakın tarihin kadınlık imgeleri üzerinde duruyor. Klasik edebiyatımızın yapıtaşlarından *Çalılıkuşu*'na göndermeler aracılığıyla toplumun dayattığı kadınlık rollerini, cinsellik siyasetini ve annelik güdüsünü sorguluyor.

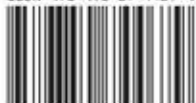
#solhareket #devrim #darbe #örgüt #erkekegementoplum #annelik #annekızilişkisi #hesaplaşma

 can

 canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4467-9

9 789750 744679